

UPPSALA
UNIVERSITET

Diagnosens dilemman

Identitet, anpassning och motstånd hos vuxna kvinnor med ADHD

Kitty Lassinantti
Sociologiska institutionen
Uppsala universitet
Kitty.lassinantti@soc.uu.se

kvalitativ studie av identitetsskapande kopplat till att få och leva med en neuropsykiatrisk diagnos som vuxen kvinna

Intervjuer med 16 kvinnor mellan 20-49 år som fått diagnosen ADHD i vuxen ålder

Erfarenheter av ADHD som 'könad' och 'åldrad' diagnos – att konstruera identitet i relation till diagnosen ADHD som just 'vuxen' och 'kvinna'

Identitetsskapande i relation till diagnosen utifrån 4 teman

- biomedikalisering
- farmakologisering
- funktionalitet
- kön

Syfte

att bidra med kunskap om:

- effekter av biomedikaliseringsprocesser på individnivå
- diagnosen ADHD som 'könad' och 'åldrad' erfarenhet

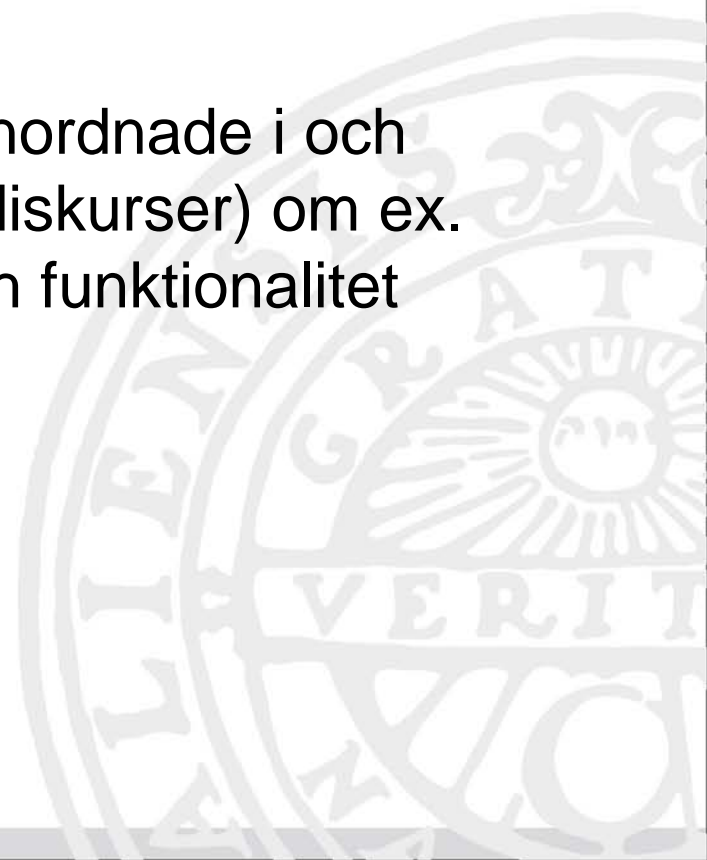
Centrala frågeställningar

På vilket sätt kan identitetsskapande i relation till diagnosen ADHD förstås som:

- biomedikalisering respektive farmakologisering av identitet?
- Hur beskrivs självet och den egna funktionaliteten i relation till diagnosen?
- Hur sammanvävs konstruktioner av identitet, diagnos och funktionalitet med föreställningar om kön och vuxenhet?

Identitet

- Narrativ identitet = de berättelser vi berättar om oss själva för att förstå oss själva och förklara för andra vilka vi är
- identitetsskapande berättelser är inordnade i och förhåller sig till större berättelser (diskurser) om ex. avvikelse/normalitet, kön, ålder och funktionalitet
- erfaren och tillskriven identitet
- individuell och kollektiv

Norm- och ideologikritiskt perspektiv

- Vem konstrueras som normal och vem konstrueras som 'den andre'?
- Vilka föreställningar finns kring hur den 'normala/ideala' samhällsmedborgaren ska vara? (avvikelse/normalitet i relation till normativ femininitet, vuxenhet, funktionalitet)
- ideologiska dilemman
- anpassning och motstånd

Ideologiska dilemman

- Ideologier är dialogiska (Bahktin) dvs. de drar upp gränser/ramar för hur det är möjligt att tänka och tala om olika fenomen men är också beroende av tänkande och talande subjekt för att fortleva
- I tal, tanke och handling kan vi reproducera ideologier – *anpassning* - men också göra *motstånd*
- Retoriska konflikter lyfter fram ideologiska dilemman inom den ideologi man är i dialog med (Billig)

Norm- och ideologikritiskt perspektiv på diagnoser och funktionshinder

- 'sociala faktorer' inte begränsade till individens omedelbara situation och sociala kontext utan omfattar också institutioner, breda socioekonomiska strukturer och samhällsideologier (Brante 2007)
- Funktionshinder – socialt eller medicinskt problem? Medicinsk vs social modell för att definiera och förstå funktionshinder/funktionalitet
- Funktionalitet som maktordning - intersektionell analys av konstruktioner av funktionalitet

Diagnoser

- **speglar samtidens sociala och kulturella koder** (värderingar, normer, människosyn, klass- och könsstrukturer)
- är **situerade** i en historiskt bestämd kontext, med specifika ekonomiska, sociala och teknologiska betingelser
- ett sätt att förstå och förhålla sig till sjukdom eller avvikelse vid en given tidpunkt, i ett givet kunskapsläge och ett bestämt meningsbärande sammanhang
- Drar upp gränser mellan normalitet/avvikelse = uttryck för vad ett samhälle är villigt att acceptera som normalt och vad det anser ska behandlas

(Brante 2007, Johannisson 2007)

diagnoser

- Kategoriseringssystem över tillstånd som den medicinska professionen kommit överens om att ge en patologisk status (Blaxter 1978)
- En del av den medicinska professionens maktutövning =exklusiva rättighet att ställa medicinska diagnoser
- administrativt syfte genom att möjliggöra tillgång till bistånd och hjälp inom ramen för den moderna välfärdsstaten
- Förhandlad ordning – drar gränser mellan normalitet/avvikelse

- **Makronivå** den funktion diagnoser fyller inom en viss samhällelig struktur (ex. legitimerade välfärdsstatliga insatser och behandling)
- **Mezzonivå** institutionella aktörer med olika maktpositioner och intressen
- **Mikronivå** – aktörskap på individnivå. Diagnosen som levd erfarenhet, individens förhandlingar av diagnosens betydelse och mening i det egna livet. "how lay people embrace biomedical identities" (Halfmann, 2012, s 188)

Att tolka diagnoser

- händelse och process
- formell diagnos - självdiagnostiseringsprocess

(bio)medikalisering

- Medikalisering= problem definieras med medicinska termer, beskrivs med ett medicinskt språk, förstås genom att ett medicinskt ramverk appliceras, eller behandlas genom medicinsk intervention (Conrad 2007)
- Biomedikalisering=Intensifiering och expandering av medikaliseringsprocessen som en följd av ny medicinsk teknologi (molekylärbiologi, bioteknologi, nya mediciner (Clarke mfl 2003)

UPPSALA
UNIVERSITET

Farmakologisering

reglering av kroppen genom att olika tillstånd och förmågor görs till objekt för medicinbehandling (Abraham 2010, Fox och Ward 2008)

Konstruktioner av identitet i relation till föreställningar om en särskild 'ADHD-hjärna'

Anita: "Vi är inte, vi tänker inte... vi är precis som ett eget släkte. Om man jämför med vanliga människor som inte har diagnosen så är vi... vi tänker på ett helt annat sätt, vi handlar på ett helt annat sätt. Vi tar in information på ett helt annat sätt"

'Neuronalisering' av identitet

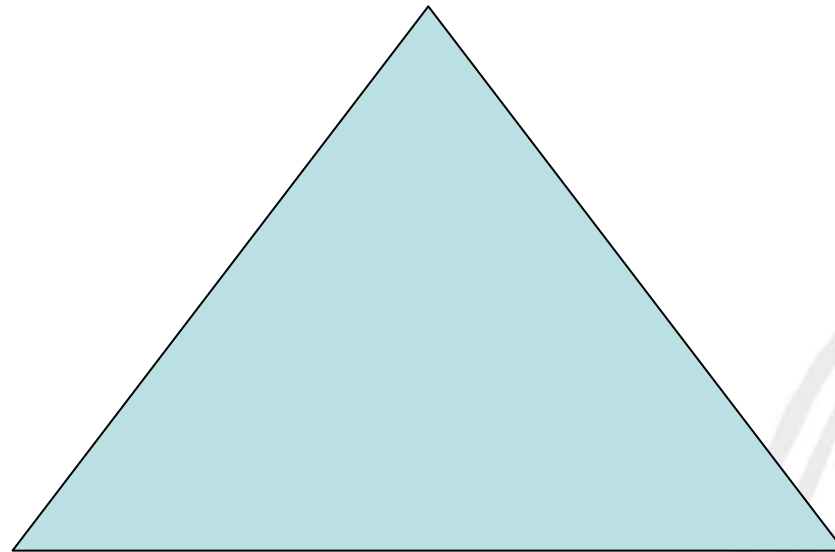
Camilla: "Tänk dig att en normal frisk människa har som ett kaffefilter i huvudet. Hjärnan vet ju det, jag hör en fågel där, det är ingenting att bry sig om och det skriker nån där och det är ingenting att bry sig om, jag fokuserar på det här. Men har du ADHD så har du inte det här kaffefiltret utan hjärnan tar in allting och bearbetar det hela tiden. (...) Hjärnan har inte det filtret som kan tala om att det där är inte viktigt, det var en fågel som kvittrade. Och där var någon som sprang förbi och det var inte heller nåt viktigt. Men hos en annan då blir det att man suger in allting i huvudet ... sen bearbetar hjärnan det fast den egentligen inte behöver det"

Ideologiska dilemman i identitetsskapande narrativ

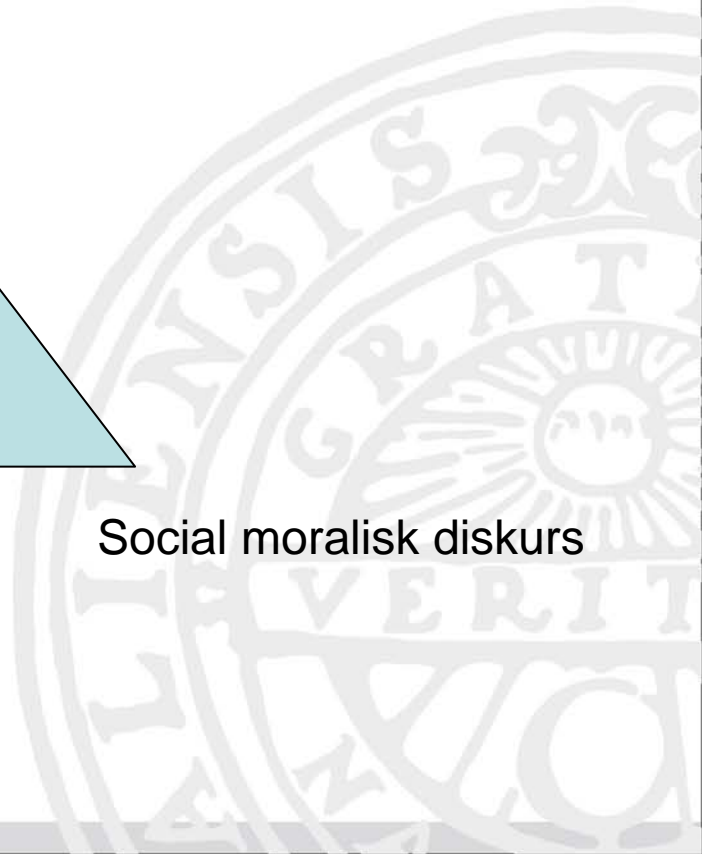
Individualiserande moralisk diskurs

-
-
-
-
-
-
-
-
-
-

- biomedikalisering
- 'avmoraliserande' diskurs

Social moralisk diskurs

Försvar mot en moraliserande diskurs

Ingrid-[...] under [ADHD-]utredningen så frågade [socialsekreteraren] mig vad tycker du är det värsta att utredningen visar? Att inte utredningen visar någonting sa jag. Visar den ingenting då är jag lat liksom tyckte jag. [...] det var ju inte roligt att få diagnosen men samtidigt så var det ju skönt [...] jag menar för idag så är det ju ingen som säger åt mig att 'fan vad du är lat!'

UPPSALA
UNIVERSITET

- förhandlingar av gränser för biomedikalisering av identitet i vardagen

Att 'självanalysera'

A – [...] allt som jag säger är ADD:n är ADD:n. Men är det väldigt mycket som är ADD och man får upprepa det, då säger folk att då skyller jag allt på ADD:n.

K – Okej, men det tycker inte du stämmer?

A – Nej, *jag* om någon vet ju vad som är ADD och vad som är lathet hos mig, det jag gör hela tiden är att jag försöker självanalysera.

K – Hur känner du den där skillnaden? När är du lat och när är det ADD? Vad är det för skillnad i det som du själv kan identifiera?

A – Det är svårt att säga, det är mest en känsla, men lat är jag, om jag vet att jag kan göra det. ADD är att jag klarar inte av att göra det här, det känns tungt och jobbigt. Är jag lat då vet jag att jag kan göra det här men jag är så trött just nu.

tryck på att inte biomedikalisera 'för mycket'

H- [...] bara för att man har ADHD så är det inte ok att bara fortsätta med det, [att] man använder det som ursäkt. [...] att man använder det på fel sätt.

K – Och fel sätt det är då?

H – Det är att man utnyttjar det liksom. Att man om man betar sig illa då kan man säga att jag har ADHD så jag kan inte styra det här. [...] Man kan inte köra på det hur länge som helst. [...] [Man måste] ta ansvar över sin diagnos, inte använda den. [...] du kan ju inte, om du har fått diagnosen och du har fått information och du använder de orden [ADHD] då kan du ju inte bara strunta i att ta medicinen och bete dig

En allomfattande diagnos

Anna: ADD det är ju en del av mig. (...) det är inget man kan bortse ifrån (...) Depressionen känner jag är någonting fel och jobbigt och ADD:n den liksom är en del av mig. Den är jättejobbig och jag blir jättearg på den eller på det här att inte klara vissa saker som jag skulle ha klarat annars. Men det kan jag acceptera som en del [av mig].[...] Tar man bort ADD då är jag en helt annan person [...] ADD går ut så mycket över den jag är. Men tar man bort depressionen då kommer jag att vara samma person bara gladare.

UPPSALA
UNIVERSITET

Diagnosen =Jag?

Pernilla "De flesta säger ju att du är inte din ADHD och jag är inte så säker på det. Det är ju ett sätt att vara. [...] Ja, jag vet inte, jag funderar alltid tre varv extra när någon säger att man ska inte identifiera sig för mycket med sin diagnos. Nähä hur ska jag göra då menar du? (...) Jag köper nog inte riktigt det där, jag kan nog tycka att man är ADHD för det är ett sätt att vara.

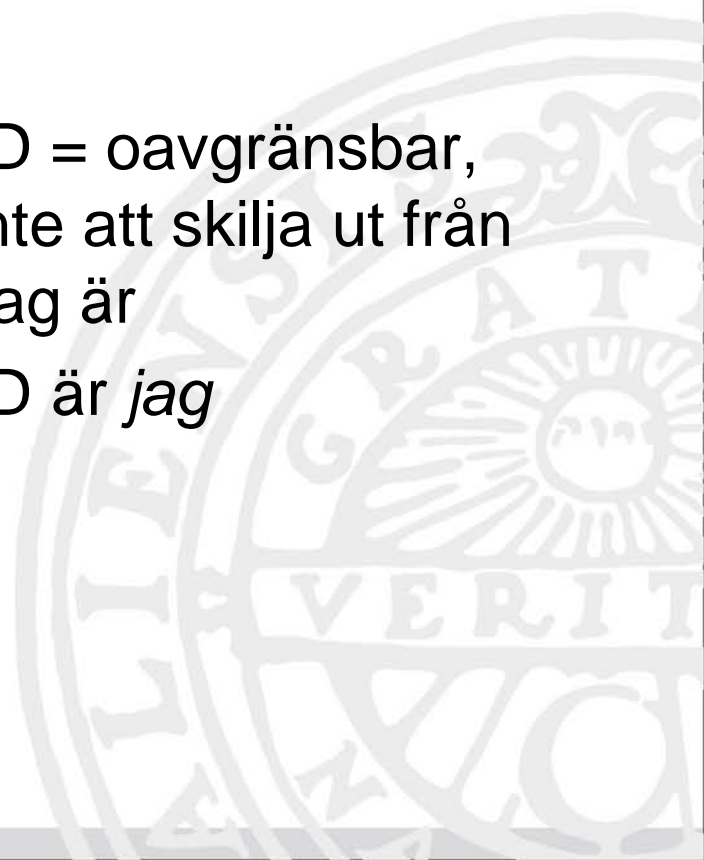
ADHD - mångtydig och ambivalent erfarenhet

ADHD som problematisk och patologisk avvikelse

- ADHD = negativa självpekter som ska disciplineras och regleras

ADHD ett sätt att vara som är både positivt och negativt

- ADHD = oavgränsbar, går inte att skilja ut från den jag är
- ADHD är *jag*

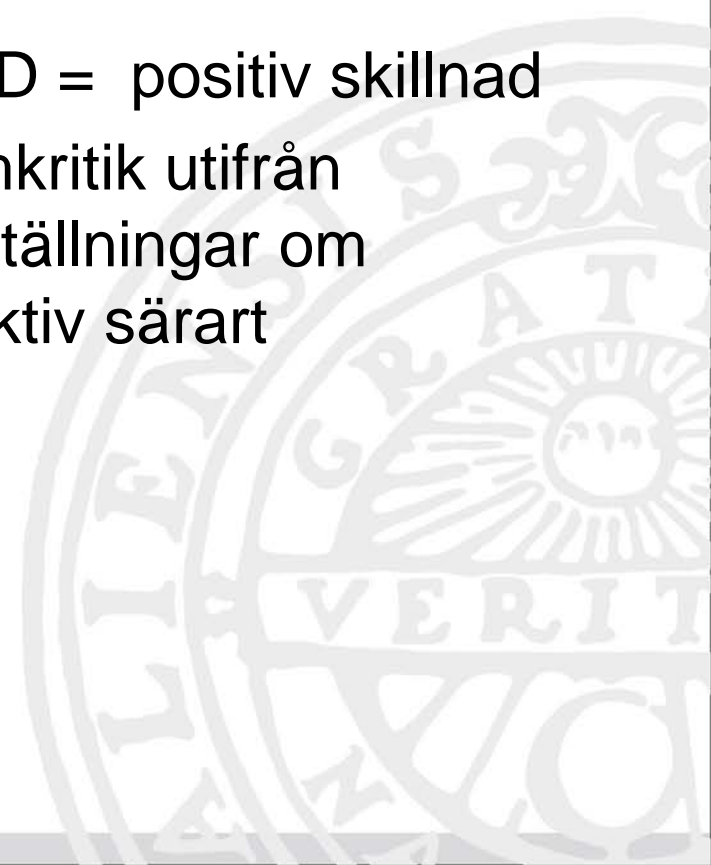
anpassning - motstånd

biomedicinsk diskurs

- ADHD =negativ skillnad
- ADHD =avvikande och 'defekt' hjärna

identitetspolitisk diskurs

- ADHD = positiv skillnad
- Normkritik utifrån föreställningar om kollektiv särart

Diagnosens stigma

Natalie: Jag berättade inte för jag tänkte att [...] folk kommer att tro [...] att jag kanske inte var bra. Jag har alltid varit rädd för att jag kommer att bli betraktad som nåt pucko. [...] det där sitter ju i, jag vill inte bli nåt pucko. Bli klassad som... nej men jag var rädd för att de skulle börja nonchalera mig... [...] börja tro bara för att jag har ADHD så... så jag sa ingenting, jag sa ingenting till barnen, jag gömde min medicin.

Stigma på arbetsmarknaden

Susanna: Man hör ju från andra som har ADHD och har liknande erfarenheter, berätta aldrig, låt folk få undra i stället vad det är för fel på dig i stället för att ge dem vatten på kvarn.

Maria: När man är lite i en utsatt situation så vet man inte om man vågar berätta eller inte. Det är lättare om man (...) har en tryggare anställning och så där. Då kanske man vågar berätta (...) man kanske håller tillbaka lite också så här att ja men de kanske får fördomar, hon kanske är lite knäpp eller nåt. [skrattar] Det var väl det man har varit lite rädd för.

Att möta fördomar om personer med ADHD

Birgitta: Alla de här förutfattade meningarna om ADHD. [...] jag kan sitta och lyssna på, i och med att jag jobbar med det här (...) "När ni jobbar med nån med ADHD så är det väldigt viktigt att de har struktur." "Jaha? Är det?" "Och sen är de 'så och så'. Om inte det funkar så ska de... Det är viktigt att de äter frukost varje dag..." Du vet det är så här så man bara får dåndimpen [...] jag har hört så mycket trams om det där genom åren så ... [...] Du kan ju tänka dig själv hur det känns att bli skickad på en sån här 'kurs 1A' hur du bemöter någon med ADHD. [...] Jag tror att hela den bilden måste bort.

Att 'komma ut' som identitetspolitisk motståndshandling

Cajsa: De som har diagnoserna måste våga vara öppna och orka med det. [...] Det var ju likadant med de homosexuella, bisexuella och allt det här, det var ju först när de vågade förklara och berätta och säga att jag är faktiskt din granne, så vanligt är det. Det var ju då det började hända saker och då kunde andra människor få deras upplevelser berättade för sig. Det är ju jävla tufft och man måste vara stark själv.

Skämt som vapen mot skam och stigma

Camilla: Vi är ju väldigt öppna om vad vi har. Vi brukar säga "Familjen 'muppo'" [skratt] Det är ingenting som man sitter och hymlar om utan alla vet om att vi har ju det [ADHD].

Malena: Jag reflekterar över det [ADHD] hela tiden. [...] Men jag gör det ju med ett flin som tar bort skammen. Och jag tror att det är det som folk kan tycka är lite jobbigt. Jag tror att det stör folk. När man inte skäms. Eller för att... jag visar aldrig att jag skäms ska jag väl säga. Det tror jag också kan vara provokativt.

Farmakologisering

- "tillstånd" och/eller "förmågor" görs till objekt för medicinsk behandling och förbättring (Abraham, 2010)
- de aspekter av kvinnornas berättelser som tar upp erfarenheter, tankar, känslor och föreställningar om läkemedelsanvändning.
- Farmakologisering av identitet= användningen av psykofarmakologiska läkemedel som ett sätt att förbättra sina prestationer och få en mer 'ideal identitet' (Karp 2006, Loe och Cuttino 2008, MetzI 2002)

UPPSALA
UNIVERSITET

Att förändra sitt själv med mediciner

Bli mer organiserad och effektiv i vardagen med mediciner

- Ylva: Jag känner mig mycket mer kontrollerad [...] mer fokuserad och mer ... ja, kontrollerad helt enkelt [...] när jag går och handlar och såna här saker [om jag] tagit medicinen innan då blir jag liksom, då fokuserar jag på det jag ska göra. Jag går in och handlar det jag ska (...) För då har jag kopplat bort det som jag tror många andra normalt sett gör [...] det svämmar inte in på det här viset som det gör normalt sett.

E-[...] om man tittar in i vårt badrum där vi har tvättmaskin så är det aldrig som det var förut. Då var det hopplöst. Det var en hög med tvätt som bara växte och växte. Jag orkade aldrig vika. Det var alltid fullt med tvätt. Nu liksom flyter det på. Bara en sådan sak är faktiskt väldigt, väldigt skön (K:m) att det funkar. Det ska funka i en familj med en massa barn. Och det har aldrig gjort det. [...] Förut så liksom...Jag har i alla fall svårt att göra vissa saker. Antagligen för att jag tycker att vissa saker är tråkiga. [...]

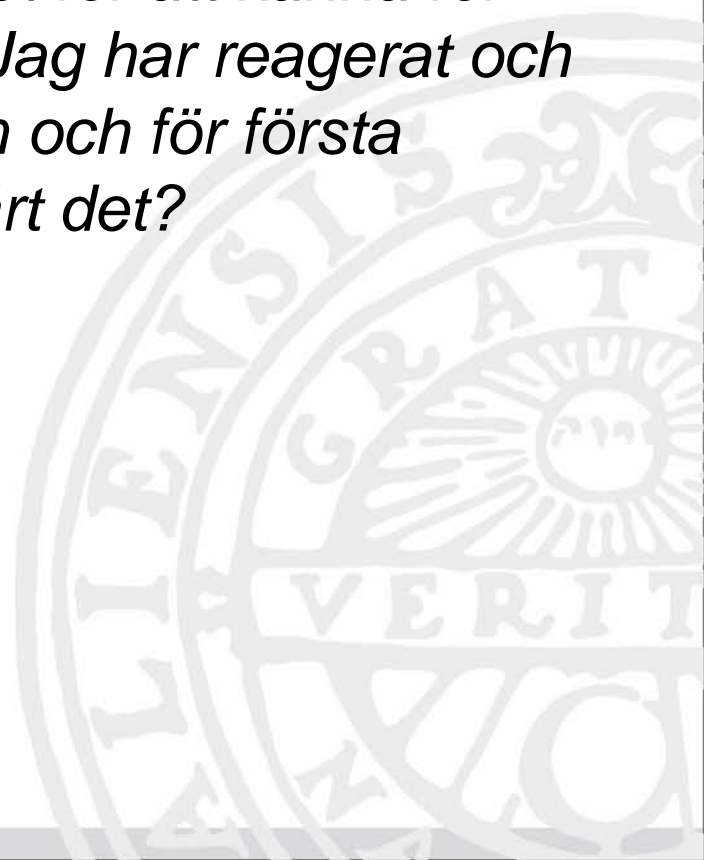
K-Och det var concertan?

E-Ja, centralstimulerande.

Farmakologisk reglering av känslor

Kitty – Vad hjälpte medicinen dig med? [...]

Susanna – Att jag kunde tänka i stället för att känna för jag var ju som ett känslodjur liksom. Jag har reagerat och agerat på de här känslorna hela tiden och för första gången så kunde jag tänka, är det värt det?

Reglering av vrede

- *Birgitta: "Ungarna tyckte att mina utbrott ibland var ganska jobbiga [...] det var väldigt snabba svängningar och väldigt så här [...] Jag går ju aldrig på folk så där men just det här att jag skickar nånting i väggen.[...] Det har ju både med ålder och medicin att göra. Jag är ju mycket jämnare och lugnare nu. Jag har väl haft... om man säger utåtagerande. Det är många glas och stolar som har flugit. Det gör det inte längre."*

Att 'äta snällpiller'

Ingrid: Nu är jag helt ko-lugn. Alltså grejer som jag har kunnat flyga i taket för jag bara [rycker på axlarna] "jaha!" [...] och då så säger min dotter: "Mamma, de där små tableterna, varför äter du dem?" Ja det är för mitt humör" sa jag. "Jaha, är det för att du ska bli snällare?" sa hon. "Ja det kan man säga" sa jag. "Eller lugnare. Jaha så det är ett snällpiller!" sa hon [...] Idag är det någonting jag ångrar att jag inte tog det på en gång när jag vart erbjuden.

Mediciner för att prestera

Anna: "Nu har jag modifierande Ritalin som jag tar och en turbo-Ritalin som jag tar vid behov. [...] de är snabbverkande. [...] t ex när jag gjorde nationella prov, 4 timmar. Det är väldigt krävande, då tog jag in liksom hela tiden. Jag får ta hur många jag vill men jag har en begränsning för hur många jag kan ta på en dag. [...] När jag gjorde Mensas IQ-test var det sju på kvällen och den modifierade Ritalinan som jag tar på morgonen den håller kanske 5 – 8 timmar, den ska jag helst ta innan 10, den dagen tog jag Ritalinan vid 3-4 på eftermiddagen och sedan tog jag med turbo-Ritalin och hade under provet och det testet är 40 min tror jag eller 20 min

UPPSALA
UNIVERSITET

Farmakologisering av identitet som anpassning och motstånd

S-Jag har ju [...] kompisar som frågar, spelar du fortfarande gitarr, målar du fortfarande? Jag har jättemycket målarprylar kvar, jag har min gitarr kvar, jag vet inte om alla strängar är hela på den, jag har inte öppnat det där fodralet på, sen jag började med medicinerna egentligen. Jag kan sakna den här kreativa som fick sådan inspiration att det inte tog slut, jag måste göra klart det här, annars sprängs jag [...] Nu är jag så himla analyserande, jag trycker att jag är jättetråkig nu. (...) Det är jättebra för mig att ta det lugnt. Och det är skittråkigt! Men jag vet att det är bäst så. Jag håller bäst så.

K – Så det livet är bättre än det andra eller?

S – Ja, man kraschar så hårt.

UPPSALA
UNIVERSITET

Camilla: "Det enda som jag kan känna som är lite nackdel med medicineringen det är ju att den tar bort en del av min personlighet faktiskt [...]Ja, jag känner ju andra som har ADHD som är väldigt så där....idésprutor...[...] Jag vet en tjej som medicinerade ett tag men hon slutade för hon menade att det tog bort hennes impulsivitet, kreativitet

Att välja sitt 'autentiska själv'

M- [...]Jag fick ju medicin. Concerta. Men, jag tyckte det var mer biverkningar och konstiga grejer mer än att det var något positivt med det [...] jag tyckte man blev så avtrubbad och konstig av den [...] jag höll på med det ett år för jag ville verkligen, alltså jag ville ge den liksom en chans [...] Men jag tycker ju att, jag känner mig ju mer som mig själv när jag inte äter medicin så det känns bara så dumt att käka. Jag känner att det tog bort så mycket av mig själv liksom den jag är liksom. Det kändes inte bra att äta en sådan medicin som gjorde att man bara kände sig som...ja som sagt avtrubbad. [skrattar] Då är det ju bättre känner jag att man jobbar med sig själv och liksom så kände jag.

Ambivalens

Helena: "Jag tror inte att det är bra att äta [mediciner], jag önskar att jag kunde komma till sån harmoni i kroppen att jag kan ta den där tröttheten och att jag kan få igång det på nåt annat sätt. Hur vet jag inte för nån brist har jag ju, nåt är det ju som den tillför. Någonting är det ju eftersom det blir en sån jätteskillnad.[...] jag tror att den inte är 100 procent bra för kroppen. Någonstans måste den väl hamna eftersom man tar olika prover och så där...[...] Det är det jag tänker, vad händer med kroppen? [...] det är intressant när jag tittar tillbaka. Från att [...] inte ens äta alvedon. Det är min önskan att jag ska hitta strategier eller strukturer [för att sluta med medicinen]"

Birgitta: "Du har ju ingen nytta av en diagnos som vuxen om du inte vill medicinera. Det var ju därför som jag krävde en diagnos"

Natalie: "jag är väldigt kritisk mot att man kommer till allmänpsykiatrien då när man är vuxen och det enda man blir tilldelad, alltså det enda man blir frågad om, blir erbjuden, det är medicin. Medicin och mediciner [...] man kan medicinera och medicinera och man kan må bra för en stund. Men medicinen tar inte bort den grundläggande problematiken.

'ADHD-funktionalitet' och ADHD som funktionshinder

- ADHD som 'kognitivt' och 'socialt' funktionshinder
- Hur intervjupersonerna positionerar sig i förhållande till diskurser som rör föreställningar om hur man ska vara för att vara kognitivt och socialt 'normal'

ADHD – funktionshinder eller resurs?

- Funktionsnedsättning – den avvikande ickefungerande kroppen (den medicinska modellen)
- Funktionshinder – funktionshindrande samhälleliga barriärer
- 'ADHD-funktionalitet' – om förmågor och sätt att vara blir ett problem eller en resurs varierar beroende på situation och omgivning

- C- [...] [Jag] har ett regleringsproblem, ADHD. Det betyder ju allt eller inget av allt på nåt vis. Det finns liksom inget mellanläge, det är väldigt svårt att vara lagom. Ja, vilka problem man har i lagom-Sverige med det då! Man är bara 'too much' eller så är man lite exotisk och kul, men man orkar inte med oss någon längre stund för man blir trött av att umgås med oss. Vi är för mycket helt enkelt.

UPPSALA
UNIVERSITET

ADHD -patologisk avvikelse eller positiv skillnad?

ADHD en resursfunktion

Malena: Det låter så negativt när det heter funktionshinder. Kalla det inte för funktionshinder, vi borde kalla det för... resursfunktion! [...] jag säger: jag vill inte vara utan den!

Kitty – Vad är ADHD för dig?

Helena: Det är människor som kommer oftast väldigt, väldigt långt om de kan använda det på rätt sätt. Kreativa för den där impulsiviteten kan man ju använda, det behöver ju inte vara negativt. [...] ADHD-människor överlag tror jag är ganska roliga människor. Kreativa och företagsamma [...] ADHD-människor är ofta ganska framåt [...] dom tar för sig.

Emma: "ADHD är inget funktionshinder. [...] Men skolan är ju uppbyggd så att man ska vara på ett visst sätt. [...] Man ska vara stöpt i samma form. Man ska vara likadan. Det finns inte utrymme för folk som är annorlunda. [...] så fort det är för mycket utanför normen [...] då är man för annorlunda liksom [...] där måste man ju på ett sätt ta ett ansvar i hela samhället för att alla ska...där känner jag att det är inte jag som har ett hinder, det är alla andra, som ser det som ett hinder"

ADHD =en effekt av institutionaliserade krav i prestationssamhället

Cajsa "[...] det är en funktionsnedsättning, det tycker jag definitivt. Framför allt i dagens samhälle är det en funktionsnedsättning, så är det ju. [...] För min del är det ju så att det går lite för snabbt, jag hinner ju inte processa allting och det är ju det som är mitt största problem. Du måste prestera i dag nästan i varje minut på något vis, det finns ingen fristad från prestation. Då går man och bär på en stress hela tiden och jag är ju stresskänslig, det är ju alla med ADHD, ADD va och har en högre stresskänslighet än vad andra har. Och i det här samhället är det tidspress, det är prestationspress, det är klart att det blir ett funktionshinder, vi presterar ju sämre då än vad vi skulle kunna göra om det var lugn. Så då tänker jag att men för två hundra år sen hade jag inte haft ett funktionshinder, så tänker jag. För i det samhället hade det inte varit det.

Camilla: "jag tycker inte att det är ett dugg konstigt att det plötsligt...folk tycker ja men herregud, nu har alla ADHD! Helt plötsligt, folk tycker att nu får alla diagnos helt plötsligt...från ingenstans...men jag tycker inte att det är ett dugg konstigt. [...] samhället idag ser inte ut som det gjorde typ när jag...på åttiotalet eller...nu är det väldigt speedat allting och det krävs, man ska kunna allting, man ska vara på sju ställen samtidigt och tempot är så här [...] jättesnabbt! Och det är då som det inte funkar för oss. För hamnar vi i den situationen att det krävs mycket av oss...tiden... vi blir stressade, vi funkar inte i stressrelaterade situationer. [...] Det är då våra svårigheter kommer fram [...] så var det ju inte förr, det var inte så här som det är nu [...] Nu är det ju helt hysteriskt på alla fronter"

Diagnosens kön och ADHD som könad erfarenhet

- 'Göra kön'(West och Zimmerman 2002 , West och Fenstermaker 2002)
- Normativ femininitet

UPPSALA
UNIVERSITET

- Hur 'ska' man vara som vuxen kvinna?
- Vad ska en 'normal' vuxen kvinna 'klara av'?
- Hur ska en 'normal' mamma vara?

Natalie: "Mammor är mammor, man kan inte stänga av allt det som rör barnen [...] vi har ju mera krav på oss, vi ställer mer krav på oss själva. [...] Det är ju vi som planerar [...] och fixar och donar och allting som har med att tänka att göra. Har man ADHD så blir det ju svårt att få till det till slut."

Att förväntas ha 'ansvarkostymen' hemma

Emma: Jag tror att [...] fast vi har det rätt jämfällt så när man kliver upp på morgonen så tar man på sig ansvarkostymen. Sen sitter den där. [...] och sen då att dessutom göra det när man har svårt för just de sakerna. Det funkar ju inte.

Bristande förmåga vad gäller att ”sköta ett hushåll” = ADHD

Anita: Det största problemet jag har det är egentligen att sköta ett hushåll. Jag kan laga maten men allt det andra runt omkring, det kommer jag inte ens på förrän jag ser min man springa runt med dammsugaren t ex. Jaha, ja dags för att dammsuga igen? [...] för mig finns det inte invant det här med att dammsuga och skura golv och damma och allt sånt där lull lull. Det finns inte [...] och det fick jag också höra att det är på grund av ADHD som man har det som man har det.

- Kvinnor/mödrar med ADHD konstrueras som en typ av kvinna som har svårare än 'normala' kvinnor att leva upp till normativ femininitet, dvs att organisera, 'ha ansvarskostymen hemma', städa, stå för ordning, struktur och planering
- Bilden av 'ADHD-hemmet' som stökigt och ett problem
- Normaliserande insatser: boendestödjare och medicinering

Motstånd mot bilden av det stökiga 'ADHD-hemmet' som ett problem:

Birgitta: Min kära man är väl inte heller särskilt ordningssam. Det kan se ut som ett bombnedslag hemma hos oss. [...] Jag mår inte dåligt av att det är stökigt hemma hos mig. Jag mår dåligt för att det är 'fel', man ska inte ha stökigt. [...] På jobbet [...] var det en som sa: 'jag har en klient som har ADHD. Jag har ju hjälpt henne att strukturera upp sitt liv.' Och då sa jag, 'Vet du [...] jag är så jäkla trött på att alla ska tala om för mig hur jag ska göra. Jag vill inte bli som er. Jag strukturerar upp mitt liv på mitt sätt.'

Diagnoser och kön

- *Cirkularitet* mellan (neuro)psykiatriska diagnoser och kön dvs. föreställningar om femininitet och maskulinitet överförs till föreställningar om mental ohälsa och diagnoser, och föreställningar om mental ohälsa och diagnoser reproducerar och upprätthåller föreställningar om kön (Blum och Stracuzzi 2004)

ADHD som 'könad' diagnos

- ADHD börjar som en diagnos för 'bråkiga pojkar'
- Diagnosen förändras och 'öppnas upp' för flickor och vuxna kvinnor och män
- Kritik mot diagnosen för androcentrism
- Flickor framhålls som underdiagnostiserad grupp
- Flickor/kvinnor med ADHD lyfts fram som en grupp vars ADHD tar sig andra uttryck än ADHD hos pojkar/män
- Flickors ADHD beskrivs som 'inåtriktad' (internaliserad) medan pojkars anses 'utåtriktad' (externaliserad)

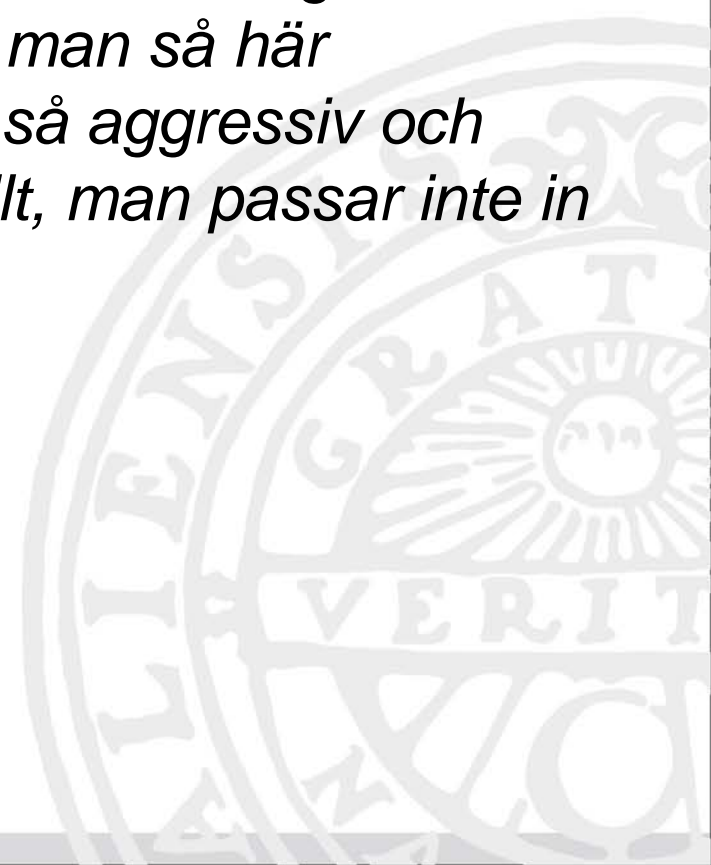

Att inte 'passa in' som tjej

Susanna: "Jag fick ju alltid höra det i alla kvartssamtal, alla utvecklingssamtal, hon är som grabbarna, om du bara kunde ta och skärpa till dig, om du bara kunde vara tyst, om du bara kunde vara stilla så skulle det gå jättebra. [...] Varje söndag i grundskolan tänkte jag att i morgon ska jag vara tyst, i morgon ska jag vara så där duktig som de andra tjejerna är, i morgon ska jag vara en sådan där som inte frågar så mycket utan att det är någon som frågar mig i stället. Jag ska vara en sådan som andra lyssnar på. Men det funkade inte. [...] Så man har ändå vetat hela tiden någonstans att man varit fel"

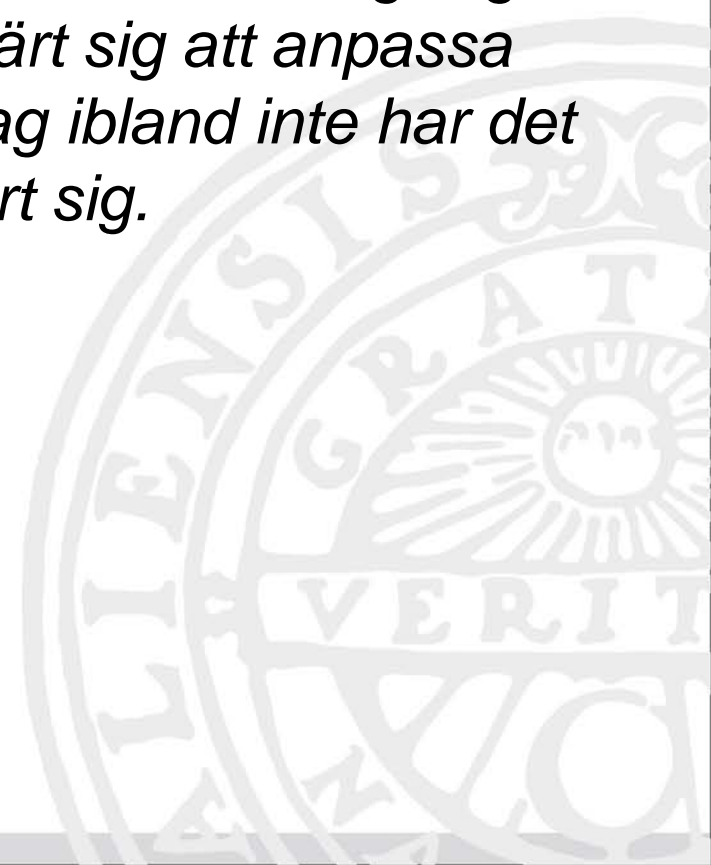
Pernilla: "ilska har alltid varit jag liksom.[...] dels det här med att man inte passar in. [...] Överallt, det är generellt, jag kan inte ringa in liksom, alltså, är man så här avvikande som jag var för att jag var så aggressiv och dessutom tjej, då avviker man från allt, man passar inte in någonstans"

UPPSALA
UNIVERSITET

Emma: Tjejer som bråkar är mer obekväma och jobbiga. [...] man ska inte vara så, man ska vara snäll och gullig och puttenuttig [...] Själv har man ju lärt sig att anpassa sig till som man ska vara. Även om jag ibland inte har det på många sätt så har man ju ändå lärt sig.

Susanna: Jag tror att det är mycket den här stereotypa genusbilden av hur en kvinna eller tjej ska vara. Vi ska vara den här milda och så... [även] om jag säger att jag har ADHD förväntas jag fortfarande vara lugn och lite mild. Men om man haft någon kollega eller kompis som är kille och har ADHD så accepteras det att han är lite för mycket och så där.

Anpassning till normativ femininitet='flick-ADHD

Ylva: "I skolan, jag har ju alltid varit skötsam och väldigt noga och väldigt höga krav på mig själv. Och jag vet att när jag var i lågstadieåldern att mamma hade väldigt höga krav på sig själv och det skulle ju vara väldigt noga och ordning och så där. Och jag tror att som liten, jag menar man ser och gör samma sak fast man kanske inte tänker på det [...] Så jag blev lite typ som hon var nästan då. Så att jag menar jag kunde ju sitta och grina på kvällarna om jag hade glömt att göra läxan och var helt förstörd och trodde att jag skulle få världens utskällning av läraren

Medicinera bort 'utbrott' för att bli en 'normal' kvinna

Ylva: Förut så frågade sambon när ska du få den där medicinen egentligen så du blir normal? [...] Jag menar i och med att jag får såna här utbrott och det är oftast han som får ta smällarna [...] Ja men diskmaskin kanske inte är urplockad, en räkning som är fel [...] Ja men såna här jättesmå saker som jag kan brusa upp för som om det vore världens världskrig liksom.

Att inte passa in i föreställningar om tjejer med ADHD

Susanna: Jag fick höra att tjejer [med ADHD] är ofta lite introverta och försvinner in i en drömvärld, de är lugna och sluter sig mer och har hyperaktiviteten på insidan så jag kunde inte identifiera mig med det. Jag kände det så att då är inte jag en typisk kvinna med ADHD. [...] jag var inte som andra flickor. Jag var mycket utåt, jag var explosiv och det är mer accepterat för pojkar att vara så. [...]Jag var inte som en pojke med ADHD utan en tjej med pojk-ADHD.

ADD- en 'tjejdagnos'

Anna: "[ADD] är en tjejdagnos. [...] ADHD det är killar som kastar stolar [...]. det är mer negativt med ADHD hos killar än ADD. Där tror jag att man har en jämn syn på killar och tjejer [med ADD] och vad det är. [...] Jag tror inte man kan dela upp det lika enkelt som i ADHD. [...] de [killar] som jag tänker har ADHD och är lugna det tänker inte jag som ADHD, jag har svårt att se vart man drar den där gränsen [...] Jag tror att det är självklart att man alltid gör en undermedveten koppling med det hyperaktiva, det är ju killbeteende, lite lat, lite trött ja men det är ju tjejbeteende. Det är ju bara det att vi tänker så.

Anpassning kontra motstånd mot normativa femininitetsideal

Hur kan vi utifrån ett normkritiskt perspektiv se på:

- Förståelsen av tjejer med ADHD som en grupp som har svårt att leva upp till "könsrollsförväntningar"?
- Konstruktionen av kvinnor/mödrar med ADHD som en typ av kvinna som har svårare än 'normala' kvinnor att leva upp till normativ femininitet i hemmet, dvs att 'ha ansvarskostymen hemma', stå för ordning, organisering, struktur och planering?
- 'Normaliserande' insatser som riktar sig till vuxna kvinnor och mödrar med diagnosen ADHD?

Summering

- Diagnosen ADHD som könad diagnos upprätthåller genuslogikens separation av könen då karaktärsdrag som att vara inåtvänd, tystlåten och mindre aktiv knyts till femininitet (ADD och flick-ADHD) medan karaktärsdrag som att vara aktiv, synas och höras knyts till maskulinitet (aktiva flickor har 'pojk-ADHD') .

- Ideologiska dilemman innebär att vad som ska tillskrivas 'det biologiska' respektive 'det sociala' i identiteten fortsätter att vara ett dilemma även efter att man accepterat diagnosen som 'sann' på ett personligt plan. Dilemman som förhandlas innebär att i olika situationer ta ställning till och argumentera för (eller emot) om det sätt jag är på beror på min diagnos eller något annat, om jag ska äta mediciner eller inte, och om mitt sätt att vara på ska ses som patologisk avvikelse eller positiv särart.

Diskussionsfråga

- Finns en risk att identitetspositionen 'ADHD-kvinnan' framställs som en avvikande femininitet som måste anpassa sig och medicinera för att uppnå normativ femininitet? Eller kan 'ADHD-kvinnan' vara en motståndsposition för att ifrågasätta en könad arbetsfördelning i hemmet och en farmakologisering av kvinnor som inte 'orkar med'?